

<https://doi.org/10.36007/5062.2024.139>

A (CSEH)SZLOVÁK RÁDIÓ MAGYAR ADÁSÁNAK GYERMEKEK ÉS FIATALOK SZÁMÁRA KÉSZÜLT ZENÉS MŰSORAI: FÓKUSZBAN AZ UTAM BARTÓKHOZ - VETÉLKEDŐ

Beáta KISS¹ – Agáta CSEHIOVÁ²

ABSTRACT

THE HUNGARIAN BROADCAST OF (CZECH)SLOVAK RADIO FOR CHILDREN AND YOUNG PEOPLE MUSIC PROGRAMMES FOR CHILDREN AND YOUTH: FOCUS ON MY WAY TO BARTÓK - QUIZ

The Hungarian Broadcast of the (Czech)Slovak Radio was an important segment in the history of the Hungarian culture in Slovakia; today the broadcast is known as Pátria Rádió. In the second half of the 20th century, it devoted several programmes to children and young people. The content of its programmes was in line with the educational aims of the time. In these programmes, the dissemination of knowledge, values, general education and culture, as well as entertainment, played an important role. The aim of this study is to analyse the youth music programme My Way to Bartók on the Hungarian Broadcast of the (Czech)Slovak Radio. This programme was linked to a competition of the same title, which was organised as part of the Béla Bartók Music Meeting. The educational character of this music programme, its educational aims, intentions and mission are analysed and summarised.

KEYWORDS

The Hungarian Broadcast of the (Czech)Slovak Radio, children and youth programmes, music programmes, My Ways to Bartók, general knowledge, education

BEVEZETÉS

A rádió a 20. század elején kezdte meg rendszeres sugárzását Európában és Amerikában is (Kiss, 2015). Szinte azonnal a nevelés eszközévé vált, mert az egyes adókon, a híreken és a tájékoztatáson túl sugároztak gyermekműsorokat, koncerteket, előadásokat, színházi közvetítéseket. A média kultúrát közvetítő szerepe körül vannak viták, de a közszolgálati médiának jellegzetessége, hogy hozzájárul a nyelv, a kultúra ápolásához, illetve a nemzeti, etnikai kisebbségek igényeinek kielégítéséhez (Koltay, 2007).

A Csehszlovák Rádió Radiojournal néven kezdte meg működését 1926-ban, majd 1928-tól magyar nyelvű adást is közvetített előbb a kassai, majd 1929-től a pozsonyi stúdiókból. A 2. világháború után rövid időre (1945-49 között) felfüggesztették a sugárzást, majd 1949-ben újra indult az adás. Az azóta eltelt évtizedekben a Magyar Adás több néven volt ismert, jelenleg Pátria Rádió néven sugároz. Az egyes időszakokban használt különböző elne-

¹ PaedDr. Kiss Beáta, Selye János Egyetem, Tanárképző Kar, Neveléstudományi Tanszék, kissb@uj.s.sk

² Doc. dr.univ. Csehiová Agáta, PhD., Selye János Egyetem, Tanárképző Kar, Óvó- és Tanítóképző Tanszék, csehiova@uj.s.sk

vezések miatt tanulmányunkban összegzően a (Cseh)szlovák Rádió Magyar Adása kifejezést használjuk. Az adásidő a kezdeti egy órától fokozatosan napi 12 órára nőtt (Rezník, 2003, Delmár, 2003). A (Cseh)szlovák Rádió Magyar Adásának szerkezeti átalakításáig (1992) több olyan programot közvetített, melyek kifejezetten a gyermekek és az ifjúság számára születtek, többek között iskolarádiós, szórakoztató - zenés műsorokat, publicisztikai adásokat. 1992-ben élő műsorfolyammá alakult, majd Pátria Rádió lett az adás neve, melyben egyre ritkábban kaptak helyet az ilyen típusú programok. A kutatásunk során feltárt és vizsgált *Utam Bartókhoz* című vetélkedő és annak a (Cseh)szlovák Rádió Magyar Adásában sugárzott műsora ilyen, jelentős hiánypótló jellegű programot képviselt.

KONTEXTUS

Jelen kutatásunk témáját érinti az „informális tanulás” fogalma. A tanulásnak ennek a formájával már az 1950-es évektől foglalkozott a szakirodalom. Tót (2008) szerint ide tartozik mindenekelőtt az önképzés és a hagyományos, tapasztalatokon alapuló tudásátadás. Az a cél, hogy az egyes helyzetek további tanulásra, művelődésre ösztönözzenek. A kutatásunk tárgyát érintő következő fontos fogalom a „zenei transzferhatás”. Ez azt jelenti, hogy a zenei tevékenységek hatása más tanulási folyamatokra is befolyással bír. Azaz fontos szerepet játszik a személyiség, az attitűd, a jellem fejlődésében, nem utolsósorban pedig pozitívan befolyásolja a kognitív és tanulási képességeket egyaránt (Tóth-Bakos & Csehi, 2023).

Jelen tanulmány és kutatás fókuszában az *Utam Bartókhoz* című zenei vetélkedő áll, amely az országos Bartók Béla Zenei Találkozó szerves részeként valósult meg öt alkalommal a Szlovákiai Magyar Zenebarátok Társasága szervezésében. Külön figyelmet szenteltünk annak, hogy a vetélkedő milyen pontokon kapcsolódott a rádió „nevelő” szerepéhez. A vetélkedő célcsoportját a középiskolás generáció képezte. Janurik (2009) azonban kutatása eredményeképp megállapította, hogy a középiskolás tanulóknak a klasszikus zenéhez kapcsolódó attitűdje nem pozitív. Nem, vagy ritkán hallgatnak komolyzenét, a könnyűzene sokkal közelebb áll hozzájuk. Ezen a helyzeten lényegesen javít(hat) az a tény, ha iskolán kívül is találkoznak klasszikus zenével. Ide tartoznak többek között azok a lehetőségek, amikor zeneiskolában hangszeren való játékot tanulnak, vagy hangversenyeket, zeneművészeti előadásokat látogatnak.

A vizsgálatok tárgyával kapcsolatban fontos továbbá kiemelni azt a tényt, hogy a szlovákiai közoktatási rendszerben a középiskolákban nincs zenei nevelés tantárgy. Ezt a Művészet és Kultúra tárgy pótolja, mely azonban csak érintőlegesen foglalkozik a zenei műveltség, a zenekultúra témájával, mind időtartam, mind tartalmi szempontból egyaránt³.

KUTATÁSI KÉRDÉSEK ÉS MÓDSZERTAN

Kutatásunk során az *Utam Bartókhoz* című zenei vetélkedővel kapcsolatban az alábbi kérdésekre kerestük a választ:

1. Mi volt a vetélkedő célja, küldetése, célcsoportja, helyszínei, programja?
2. Milyen formában és tartalommal kapcsolódott a (Cseh)szlovák Rádió Magyar Adása ehhez a vetélkedőhöz?
3. Milyen pedagógiai hozadékot jelentettek az egyes fordulók feladatai, tartalmai a vetélkedőben résztvevők számára?

³ Állami Oktatási Program a gimnáziumok számára. Melléklet: Művészet és Kultúra. https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/umenie_a_kultura_g_4_5_r.pdf

Kvalitatív kutatásunk során az Utam Bartókhoz című vetélkedő szervezésével és realizálásával kapcsolatos dokumentumokat térképeztük fel és vizsgáltuk, mintegy forráskutatást (is) végezve. A vizsgált anyagok és dokumentumok: meghívók, értesítők, kérvények, feladatlapok, különböző írott és auditív hanganyagok, illetve segédanyagok. Elemeztük egyrészt a (Cseh)szlovák Rádió Magyar Adásában elhangzott műsorszámok hangfelvételeit (magnókazetták), másrészt a vetélkedő feladatait pedagógiai aspektusú elemzés alá vetettük. A vetélkedő zenei anyaga Dr. Csehi Ágota gyűjteményéből, saját dokumentációjából származik, aki a vetélkedő szakmai felelőse és főszervezője volt. Továbbá a kutatás megerősítése érdekében interjúk is készültek. A két interjúalany: a vetélkedő főszervezője és a vetélkedő egyik évfolyamának versenyzője.

A vetélkedő egyes feladatainak, illetve feladattípusainak külön figyelmet szenteltünk, melyeket pedagógiai aspektusú elemzés alá vetettük.

SZLOVÁKIAI MAGYAR ZENEBARÁTOK TÁRSASÁGA

A Szlovákiai Magyar Zenebarátok Társasága (SzMZT) 1990. december 9-én alakult, alapító elnöki tisztjét Dr. Duka-Zólyomi Emese⁴ töltötte be 2013-ig. A Társaság céljai között szerepel a szlovákiai magyar zenei élet ápolása, a mai Szlovákiai területéhez kötődő zenei személyiségek életének és munkásságának népszerűsítése. Feladatai közé tartozik konferenciák, szimpóziumok, versenyek, fesztiválok szervezése, illetve egyes kulturális rendezvényeken való közreműködés. Ennek jegyében fontos rendezvényei a Csengő Énekszó (gyermekkorúak versenye), társszervező a Kodály Napok kórusfesztiválnak (Érsekújvár), főszervezője a Kadosa Pál Zongoraversenynek (Léva). A múltban, pontosan 2006-ban a Hommage à Bartók konferencia és emlékhangverseny is a társaság főszervezésében került megrendezésre. Az Utam Bartókhoz című vetélkedő szintén a Szlovákiai Magyar Zenebarátok Társaságának rendezvénye volt, mely a Bartók Béla Zenei Találkozó részét képezte (Csehi, 2010).

BARTÓK BÉLA ZENEI TALÁLKOZÓ

A Bartók Béla Zenei Találkozó (BBZT) megvalósításának a háttérét az a tény adta, hogy a magyar zeneművészet kiemelkedő alakja, Bartók Béla több ponton is kapcsolódott a mai Szlovákia területéhez. Diákként Pozsonyban tanult és érettségizett, zongoraművészként kilenc alkalommal koncertezett Szlovákiában, valamint második felesége (Pásztor Ditta⁵) rimaszombati származású volt. Bartók a mai Szlovákia területén jelentős népzene gyűjtést végzett, magyar és szlovák népdalokat és hangszeres népzene-t egyaránt lejegyzett és fonográfra rögzített. Ezek jelentős részét zeneszerzőként is feldolgozta, kompozícióiba bedolgozta, zenetudósként pedig vizsgálta és tudományos tanulmányaiban a nyilvánosság elé tárta. Így került kiadásra mindenekelőtt a Szlovák népdalok három kötete, megközelítőleg 3000 dallammal és 4000 szöveggel. Bartók szlovákiai kapcsolatainak emlékét a Szlovákiai Magyar Zenebarátok Társasága a Bartók Béla Zenei Találkozó szervezésével kívánta népszerűsíteni, terjeszteni, erősíteni és a következő generációknak tovább adni (Csehi, 2010).⁶

Az Utam Bartókhoz verseny főszervezőjével készült interjú⁷ alapján elmondhatjuk, hogy a Bartók Béla Zenei Találkozóra azokon a helyszíneken került sor, ahol Bartók megfor-

⁴ Duka-Zólyomi Emese, PhD. (1944-2017): muzikológus, könyvtáros, karnagy, zenetanár, a pozsonyi Egyetemi Könyvtár zenei részlegének vezetője, a szlovákiai magyar zenei és kulturális élet kiemelkedő alakja.

⁵ Pásztor Ditta 1923-tól volt Bartók Béla tanítványa a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Akadémián. Még abban az évben felesége is lett (Csehi, 1994).

⁶ A rendezvénysorozat megvalósításának anyagi fedezetét a szervezők különböző pályázatokon elnyert forrásokból tudták előteremteni.

⁷ Kiss Beáta: Interjúalany – Csehi Ágota. Az interjú készült Komáromban, 2024. szeptember 3-án.

dult, hangversenyezett, népzene gyűjtött, illetve magánéleti kapcsolatok fűzték hozzá. A találkozók helyszínei is időpontjai a következők voltak:

1. évfolyam: Rév-Komárom, 1991. november 29. – december 1.
2. évfolyam: Ipolyság, 1994. május 27. – május 29.
3. évfolyam: Losonc, 1997. november 28. – november 30.
4. évfolyam: Ipolyság, 2001. november 23. – november 24.
5. évfolyam: Rimaszombat, 2006. november 24. – november 25.

A Bartók Béla Zenei Találkozó céljai megegyeztek a társaság tevékenységének fő célkitűzéseivel, melyek szerint: fontos népszerűsíteni azon jeles zenei személyiségek munkásságát, akik valamilyen módon kötődtek a Felvidékhez. Ennek szellemében a BBZT három napos programja mindig ünnepi nyitóhangversennyel kezdődött, melyen rendszeresen fellépési lehetőséget kaptak úgy a jeles szlovákiai, illetve helyi művészek, mint magyarországi előadók is. Másnap került sor a Fiatal Tehetségek Pódiumára, mely – ahogy a nevében is jelzi – fiatal hazai tehetségeknek, tanulóknak, előadóknak nyújtott bemutatkozási lehetőséget. Szintén a második nap állandó része volt az Utam Bartókhoz című zenei vetélkedő középiskolás tanulók részvételével. Végül a rendezvénysorozat zárónapján tudományos konferenciára, szimpóziumra került sor, valamint a rendezvény záróakkordjaként az aktuális helyszínen emléktáblákat avattak vagy koszorúztak.

E jeles háromnapos rendezvény megszervezésében együttműködő partnerek voltak a Csemadok, a helyi művelődési központok, önkormányzatok és oktatási intézmények. Az Utam Bartókhoz című vetélkedő esetében az egyik legfontosabb partner a (Cseh)szlovák Rádió Magyar Adása volt, mely önálló műsort, illetve műsoridőt szentelt ennek az alkalomnak, a rendezvényt megelőző jelentős időszakban és utána egyaránt.

UTAM BARTÓKHOZ

Kutatásunk szerves részeként interjú készült Dr. Csehi Ágota főszerzővel, a Selye János Egyetem docensével. Erre Komáromban került sor 2024. szeptember 3-án. Az interjú alapján kijelenthető, hogy az Utam Bartókhoz című vetélkedő volt „zenenevelői” céllal a legnagyobbatékosabb része ennek a háromnapos rendezvénynek. Elsősorban a szlovákiai magyar gimnáziumi diákokat, illetve középiskolai tanulókat szólították meg, akik szerettek volna a kultúrában, a művészetben elmélyülni, tovább művelődni. A vetélkedő célkitűzései között az alábbi szempontok szerepeltek:

- műveltség, ismeretterjesztés – jelentős mértékben a felvidéki magyar kultúra népszerűsítése,
- zeneértésre és zeneszeretetre való nevelés,
- kreativitás, alkotókészség fejlesztése,
- Felvidékhez kötődő személyiségek munkásságának bemutatása,
- együttműködés a Szlovák Rádió Magyar Adásával,
- középiskolások hiánypótló „zenei nevelése”.

A résztvevők háromtagú csoportokban versenyeztek, a zsűri pedig nemzetközi összetételben értékelt. Zsűrizett a vetélkedőben többek között Szokolay Sándor (1931-2013) Kosuth-díjas magyar zeneszerző, karmester, egyetemi tanár, Radics Éva Ausztriából, a Grazi Zeneművészeti Egyetem tanára, Csehországból Luděk Zenkl, az Ostravai Tudományegyetem Zene Tanszékének professzora, Dombi Józsefné Kemény Erzsébet, a Szegedi Tudományegyetem JGYTF Ének-zene Tanszékének professzora. A zsűri aktív részesei voltak továbbá Duka-Zólyomi Emese a SZMZT elnökeként, valamint Csehi Ágota, a vetélkedő szakmai felelőse is.

A verseny tartalmi szempontból sokrétű volt. A háromtagú csapatok az elméleti feladatokat oldották először. Ebben nagy segítség volt a Szlovák Rádió Magyar Adása. A versenyt megelőzően minden vasárnap, két hónapon keresztül külön műsorban sugározta a szervezők által előkészített elméleti és hangzó zenei anyagot. Ez az anyag a vetélkedő központi témáját képező személyiségek épp aktuális évfordulóihoz is kapcsolódott. A rádióműsorban zenehallgatási anyag is elhangzott, mivel a vetélkedő szerves részét képezte a zeneművek felismerése is. A zeneművek ismertetése és közvetítése a rádióban a felkészülés e szegmensét segítette. Egyes évfolyamok során esszék írására is sor került, melyek témájukban szintén egy-egy konkrét évfordulóhoz kötődtek. Ezeket a versenyzők nyilvánosan felolvasták, előadták. A vetélkedő záró része, az elméleti és a zenehallgatási rész után következett, melyre otthon volt lehetősége a versenyzőknek felkészülni. Ebben a részben a résztvevők egyénileg megtervezett és összeállított zenés produkciót adtak elő, maximum 10 perc időtartamban. Itt módjukban állt hangszeres előadást, versmondást, éneket, táncot vagy egyéb pódiumművészeti produkciót bemutatni és interpretálni, a versenyző csapatok saját elképzelése, tudási szintje, kreativitása, rendezése, dramaturgiája, koreográfiája szerint.

A vetélkedő egyes feladatai és az elméleti anyag összességében széles műveltségi területet ölelt fel. Ennek ellenére a vetélkedő minden megvalósult évfolyamában a versenyzők kiváló felkészültségről és tudásról tettek tanúbizonyságot, ami a Szlovák Rádió Magyar Adása közreműködésének és hatékony együttműködésének is kétség kívül köszönhető volt.

A (CSEH)SZLOVÁK RÁDIÓ MAGYAR ADÁSÁNAK SZEREPE AZ UTAM BARTÓKHOZ VETÉLKEDŐBEN

A Magyar Adás részéről Hritz Júlia szerkesztő volt a fentiekben bemutatott rendezvény és ifjúsági zenei vetélkedő során a kapcsolattartó és közreműködő partner. Az Utam Bartókhoz vetélkedőhöz kapcsolódó, azonos című ifjúsági műsorban szerkesztette a szervezők által előkészített és bemutatott elméleti segédanyagot, valamint a zenehallgatásra szánt műveket. Továbbá beszélgetéseket, interjúkat készített a szerkesztőkkel, szervezőkkel, a zsűri tagjaival és az előadókkal. A vetélkedő után is közvetítettek tudósításokat, melyekben összefoglalták az elhangzottakat és az eredményeket, a versenyzőkkel megvalósított beszélgetéseket, élményeket, tapasztalatokat.

Jelen kutatásunk részeként interjút készítettünk a vetélkedő egyik évfolyamának versenyzőjével (jelenleg a Selye János Egyetem oktatója), aki az interjúban kérdésünkre a rádióműsor jelentőségéről kiemelkedően elismerően nyilatkozott. Szavait idézve:

„Az Utam Bartókhoz vetélkedőn 1997-ben, második gimnazistaként vettem részt. Különös lehetőségnek tartottam, hiszen ezen zenei vetélkedőt nem szervezték meg minden évben, így szerencsésnek éreztem magam, hogy részt vehetek ilyen jellegű megmérettetésen. A felkészülés időszakában folyamatosan kaptuk az újabb lehetőségeket a témával kapcsolatos ismeretszerzésre. Mivel abban az időben még nem állt rendelkezésünkre az internet-használat, a tanulásban csakis a könyvekre, kottákra támaszkodhattunk, illetve néhány CD hanganyagra (mellyel csak néhány szerencsés tinédzser rendelkezett). Hihetetlen nagy segítség volt, mikor megkaptuk az értesítést, hogy a Pátria Rádió műsorában, több alkalommal is olyan zenehallgatási anyagot sugároznak, melyek segítséget nyújtanak a résztvevőknek és egyben a felkészítő tanároknak is. Az egész családomat már napokkal az adás előtt megkértem, hogy ne hallgassanak mást a rádión, mert most nekem van rá szükségem. Természetesen, amint kezdődött a műsor, újra hallgatás céljából kazettára játszottam a hallottakat. Bartók Béla és Kodály Zoltán életéről, életműveiről is bőséges információt kaptunk, így olyan volt ez, mint egy irányított tantárgy-kiegészítés. Az adásidőben elhangzott népdalgyűjtési anyagok és megkompo-

*nált zeneművek is elhangzottak, és ezáltal azt éreztem, mindenki azon dolgozik, hogy mi, mint versenyzők maximális tudással utazhassunk Losoncra, a megmérettetés helyszínére”.*⁸

AZ UTAM BARTÓKHOZ ZENEI VETÉLKEDŐ FELADATAINAK PEDAGÓGIAI ELEMZÉSE, JELLEMZÉSE

A tudásszint mérésére szolgáló feladatlapok az oktatási folyamat alapvető eszközei, az iskolai gyakorlatban a nevelés- oktatás célrendszere nyilvánul meg bennük. Az oktatási célok közismert rendszere a Bloom-féle taxonómiaként ismert, melynek elemei a következők: ismeret, megértés, alkalmazás, analízis, szintézis és értékelés. A megválasztott célok képezik a pedagógusi tevékenység alapját, valamint az ellenőrzés-értékelés kritériumait is (Kotschy, 2003). Az Utam Bartókhoz középiskolai vetélkedő feladatait e kritériumrendszer aspektusából vizsgáltuk.

A vetélkedő egyes évfolyamainak feladatlapjai az alábbi évekből álltak a kutatásunk rendelkezésre: 1994, 1997, 2001, 2006, míg az első, 1991-es évfolyamból csak a program és a hanganyag hozzáférhető.

A zenei vetélkedő egyes évfolyamának feladatai, anyagai, amelyhez a Szlovák Rádió Magyar Adása nyújtott jelentős mértékű segítséget:

1994 – Utam Bartókhoz, II. évfolyam

1. Írásbeli kérdések (feleletalkotó)
2. Villámkérdések – zeneművek felismerése és megnevezése (szerző, cím, tétel)
3. Esszé írása megadott témáról
4. Zenei produkció bemutatása

1997 – Utam Bartókhoz – III. évfolyam

1. Villámkérdések – elméleti ismeretek
2. Zenehallgatás - zeneművek felismerése
3. „Tartalmas kérdések” – feleletalkotó feladatok
4. „Témafejlesztés” – megadott témának szóbeli kifejtése, előadása, felkészülés után, elemző momentummal
5. „Játszunk” – játékos feladat

2001 – Utam Bartókhoz IV. évfolyam

1. „Tartalmas kérdések” – feleletalkotó feladatok
2. Tesztkérdések
3. Zenehallgatás – zenei művek felismerése
4. Játék – játékos feladatok (kakukktojás, játék a számokkal)
5. „Témafejlesztés” – megadott témának analitikus és következtető jellegű kifejtése
6. Zenés produkciók

2006 – Utam Bartókhoz V. évfolyam

1. Zenehallgatás – zeneművek felismerése és megnevezése (szerző, mű, tétel)
2. Tesztkérdések
3. Játékos feladat (számok, dátumok, kakukktojás)
4. „Témafejlesztés” – megadott témának szóbeli kifejtése analitikus és következtető módon
5. Zenés produkciók

Az egyes évfolyamok feladatait az alábbi szempontok szerint elemeztük:

a/ A tanulás, ismeretszerzés célrendszere

⁸ Kiss Beáta: Interjúalany – Szántó Zsuzsanna. Az interjú készült Komáromban, 2024. szeptember 15-én.

b/ A verseny célkitűzései és azok megvalósulása

c/ Pedagógiai hozadékadásának

Az írásbeli feladatok a Bloom-féle taxonómia alapján az ismeret, megértés és alkalmazás szintjeit érték el. Az ún. lexikális ismeretek terén a zeneszerzők és kortársaik élete, munkássága, műveik felismerése, illetve kontextusba helyezése volt minden évfolyamban a fő feladat. Ugyanakkor a „Témafejlesztés” címen megjelenő elem magasabb rendű célrendszert is szolgált. A megadott témák az alábbiak voltak:

- *Bartók és Kodály kutató és népdalgyűjtő munkássága, valamint annak hatása zeneszerzői tevékenységükre;*
- *A népzene szerepe és jelentősége nemzetközi viszonylatban a 20. századi zenében;*
- *Az inaktivitás szerepe Bartók alkotómunkásságának egyes területein és annak jelentősége az utókor és a mai fiatalok részére;*
- *Bartók szlovák népdalgyűjtése és annak hatása szerzeményeire.*

Ezek az esszé-témák szükségszerűen magasabb szintű és némileg szintetizáló jellegű gondolkodást igényeltek, melynek során a megtanult ismeretek elemzésére, összegzésére és értékelésére is szükség volt. Így megállapítható, hogy az írásbeli, kiscsoportos feladatok nemcsak a kooperációt segítették, hanem mérhető kognitív fejlesztő hatással is rendelkeztek. Az elemző készség és értékelés az esszék írott formájában is tetten érhető. A következő idézet a 2006-os évfolyam egyik esszéből származik:

„Bartóknak nagyon sokat köszönhetünk, főleg mi, fiatalabb generáció értékeljük munkásságát igazán. Hiszen rengeteg népdal, népi dallam veszett volna el, ha nincs, aki azt összegyűjtse, kötetbe szedje. A magyar falvakból lassan kifogynak a daloló asszonyok, férfiak. Szerencsére vannak diákok, folklórcsoportok, akik ezt tovább viszik. Énekeljük ezért szívesen Bartók műveit, ne hagyjuk elveszni őseink hagyományait”. (esszé, archív dokumentum, 2006)

A feladatok további csoportjába tartoztak a szóbeli megnyilvánulások, valamint a bemutatott, interpretált zenei produkciók. Az ilyen típusú feladatok nemcsak az ismereteket, hanem pszichikai felkészülést is igényelnek. A pódiumon való szereplés személyiségfejlesztő erővel, jelentőséggel bír, mint pl. bátorság, magabiztosság, felkészültség, memóriafejlesztés, lámpaláz leküzdése, empátia, érzékenység és előadókészség fejlesztése.

Az Utam Bartókhoz című vetélkedő feladatai tehát a mai kor igényeivel összehasonlítva is jól értelmezhető és értékelhető fejlesztő hatással rendelkeztek.

Vizsgálatunk, részben elemzésünk másik szempontja a szervezők célkitűzéseinek való megfelelés kérdésköre volt. A verseny feladatainak alkotói a tesztek, esszék, produkciók középpontjába Bartók Béla, Kodály Zoltán, valamint az ő tanítványaik alkotómunkásságát, illetve a népdalok, népzene – szlovákiai gyűjtések témáit helyezték. Ezzel teljesítették azt a feladatot, mely szerint a mai Szlovákia területéhez kötődő kulturális, zenei emlékek, értékek népszerűsítése volt a fő cél. A gyakorlati feladatokban (témafejlesztés, zenés produkciók) megjelent a kreativitás, az alkotókészség fejlesztése is. A legfőbb cél, miszerint sikerüljön egy játékos, iskolán kívüli, informális térben, társadalmi összefogással megvalósuló ismeretterjesztés – mindenképp sikeresnek bizonyult.

Az Utam Bartókhoz című zenei vetélkedő a szlovákiai magyar középiskolás tanulók részére, pedagógiai hozadéka a fentiekén kívül az alábbi pontokban rögzíthető, összefoglalható:

- ismeretterjesztés és ismeretszerzés, általános műveltség,
- zeneértő – és kedvelő fiatalok nevelése,
- kognitív fejlesztés, érzelmi intelligencia fejlesztése – zenei transzferhatás,
- kreativitás, alkotókészség fejlesztése,
- identitás és a szülőföld iránti szeretet erősítése.

ÖSSZEGZÉS

A Szlovákiai Magyar Zenebarátok Társasága együttműködve a társszervezőkkel, különösen a (Cseh)szlovák Rádió Magyar Adásával (később Pátria Rádió) fontos, hiánypótló rendezvényként a zeneértő közönség nevelése és az ifjúság körében végzett minőségi ismeretterjesztés területén végzett sikeres munkát.

A Szlovákiai Magyar Zenebarátok Társasága szervezésében megrendezett *Utam Bartókhoz* című országos zenei vetélkedő középiskolások részére öt megvalósult évfolyamában ma már nem létező technikai eszközökkel, eljárásokkal és együttműködési formákkal valósított meg olyan edukációs alkalmat és folyamatot, mely a minőségi kultúra terjesztése, megismerése és megszerettetése céljával egyedülálló módon, komolyzenei értékekkel segítette a szlovákiai magyar fiatalság tudásának, értékrendjének és identitásának alakítását.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] Csehi, Á. (2010). *20 éves a Szlovákiai Magyar Zenebarátok Társasága*. Csemadok Országos Tanácsa, Pozsony
- [2] Csehi, Á. (1994). *Bartók Béla és a Felvidék*. Komáromi Lapok, Komárom
- [3] Delmár, G. (2003). Ez történt 75 év alatt. In J. Protič, & L. Molnár, *Szlovák Rádió - 75 éves a magyar adás*. Szlovák Rádió, 7-21. o.
- [4] Janurik, M. (2009). Hogyan viszonyulnak az általános és a középiskolás tanulók a klasszikus zenéhez? *Új Pedagógiai Szemle* 59. évf. 7. sz, 47-64. o.
- [5] Kiss, H. (2015). Gramafon és rádió. *Iskolakultúra*, 25(12), 110-120. o. [Letöltve: 2024. 02. 19.] https://adt.arcanum.com/hu/view/Iskolakultura_2015-2/?query=adal%C3%A9kok+az+iskolai+zenehallgat%C3%A1s+hazai+t%C3%B6rt%C3%A9net%C3%A9hez&pg=699&layout=s
- [6] Koltay, A. (2007). A közszolgálati média fogalma. *Médiakutató: médiaelméleti folyóirat*, 7 (2).
- [7] Kotshy, B. (2003). Az oktatás célrendszere. In Falus, I. *Didaktika. Elméleti alapok tanuláshoz*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 137 – 163. o.
- [8] Rezník, J. (2003). 75 rokov v éteri. In J. Protič, & L. Molnár, *Szlovák Rádió - 75 éves a magyar adás*. Slovenský rozhlas
- [9] Tót, É. (2008). Tanulási környezetek. *Educatio* 16. (2). *Felsőoktatási reformok*, 183 – 192. o. [Letöltve 2024. 09.16.] <https://epa.oszk.hu/01500/01551/00044/pdf/710.pdf>
- [10] Tóth-Bakos, A. & Csehiová, A. (2023). *Zene az inklúzió jegyében. Alternatív zenepedagógiai és zeneterápiás irányzatok a komplex fejlesztés és befogadó nevelés tükrében. Music in the spirit of inclusion. Alternative music education and music therapy approaches for complex development and inclusive education*. Selye János Egyetem, Komárom. ISBN 978-80-8122-482-9

Interjúk:

Kiss, Beáta: Interjúalany – Csehi Ágota. Komárom, 2024. 09. 03.

Kiss, Beáta: Interjúalany – Szántó Zsuzsanna. Komárom, 2024. 09. 15.

Archív dokumentumok:

A Bartók Béla Zenei Találkozó dokumentumai: meghívók, program, feladatlapok, esszék 2001- 2006, auditív hanganyagok